

Нормативно – правова база.

Нова форма декларації про майновий стан і доходи

З 01 січня 2023 року вводиться в дію нова форма Декларації про майновий стан і доходи (далі – податкова декларація), затверджена наказом Міністерства фінансів України від 02.10.2015 № 859 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 17 травня 2022 року № 143, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03.06.2022 за № 593/37929 (з урахуванням змін, внесених наказом Міністерства фінансів України від 09 червня 2022 року № 160))

Отже, за результатами 2022 року платники податків – фізичні особи подають податкову декларацію за формою, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 02.10.2015 № 859 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 17 травня 2022 року № 143, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03.06.2022 за № 593/37929 (з урахуванням змін, внесених наказом Міністерства фінансів України від 09 червня 2022 року № 160)), яка передбачає наявність нових додатків до Декларації, а саме:

Ф4 – розрахунок податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб та військового збору, оподатковуваних доходів від продажу протягом звітного (податкового) року об'єкта(ів) нерухомого та/або рухомого майна;

МПЗ – розрахунок загального мінімального податкового зобов'язання за податковий (звітний) рік, що розраховується фізичними особами –підприємцями (крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування) –власниками, орендарями, користувачами на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь.

Основні випадки подання податкової декларації про майновий стан і доходи

Статтею 67 Конституції України передбачено, що кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом.

Порядок подання декларації про майновий стан і доходи (далі – податкова декларація) та оподаткування доходів фізичних осіб встановлено розділом IV Податкового кодексу України (далі – Кодекс).

Певну частину доходів фізичних осіб складають доходи у вигляді заробітної плати. З таких доходів, як і з багатьох інших видів доходів, податок утримується і сплачується податковими агентами, як правило, роботодавцями.

До уваги! Податковий агент щодо податку на доходи фізичних осіб – це юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ),

самозайнята особа, представництво нерезидента - юридичної особи, інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, які зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок, передбачений розділом IV Кодексу, до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, що виплачуються такій особі.

Однак в деяких випадках фізичним особам необхідно самостійно обчислити суму податку (збору) шляхом подання до податкового органу податкової декларації, в якій розраховується сума податку на доходи фізичних осіб (далі – податок) та військовий збір, що підлягає сплаті до бюджету.

У той же час Кодекс не тільки встановлює цей обов'язок, а й надає платнику податків можливість подання податкової декларації при виникненні у фізичної особи права на отримання податкової знижки і поверненню надміру сплаченого податку у зв'язку з виникненням цього права.

Отже, випадки, за яких платники податку зобов'язані самостійно обчислити суму податку (збору), що підлягає сплаті до бюджету за результатами звітного податкового року шляхом подання до податкового органу податкової декларації встановлені розділом IV Кодексу, до яких відносяться:

- отримання окремих видів доходів, що не підлягають оподаткуванню при виплаті, але не звільнених від оподаткування (п.п. 168.1.3 п.168.1 ст. 168 Кодексу) (суми заборгованості, за якими минув строк позивної давності; нецільова благодійна допомога понад установлену норму; додаткове благо, тощо);

- отримання доходів від особи, яка не є податковим агентом (від інших фізичних осіб (резидентів або нерезидентів)) (п.п. 168.2.1 п.168.2 ст. 168 Кодексу) (спадщина; подарунки; доходи від оренди майна іншій фізичній особі, доходи від операцій з продажу (обміну) рухомого та нерухомого майна, у випадках передбачених Кодексом, тощо);

- іноземні доходи (п.п. 170.11.1 п. 170.11 ст. 170 Кодексу);

Податкову декларацію також зобов'язані подавати:

- фізичні особи, які отримують доходи від підприємницької діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування (ст. 177 Кодексу);

- фізичні особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність (ст. 178 Кодексу);

- іноземці, які за результатами звітного року набули статус резидента України мають відобразити доходи з джерелом їх походження в Україні та іноземні доходи (п.п. 170.10.4 п. 170.10 ст.170 Кодексу);

- платники податку – резиденти, які виїжджають за кордон на постійне місце проживання, не пізніше 60 календарних днів, що передують виїзду (п.179.3 с.179 Кодексу).

Разом з тим Кодексом передбачені випадки, за яких платник податку звільнений від подання податкової декларації. Це стосується платників, які отримали доходи:

- від податкових агентів, які згідно з розділом IV Кодексу не включаються до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу;

- виключно від податкових агентів незалежно від виду та розміру нарахованого (виплаченого, наданого) доходу, крім випадків, прямо передбачених розділом IV Кодексу;

- від операцій продажу (обміну) майна, дарування, дохід від яких відповідно до цього розділу не оподатковується, оподатковується за нульовою ставкою та/або при нотаріальному посвідченні договорів, за якими був сплачений податок відповідно до розділу IV Кодексу;

- у вигляді об'єктів спадщини, які згідно з розділом IV Кодексу оподатковуються за нульовою ставкою податку та/або з яких сплачено податок відповідно до п. 174.3 ст. 174 Кодексу.

Окрім того, п. 179.4 Кодексу визначає коло осіб, які звільняються від обов'язку подання податкової декларації.

Платники податку звільняються від обов'язку подання податкової декларації незалежно від виду й суми отриманих доходів платниками податку, які:

- є малолітніми/неповнолітніми чи недієздатними особами й водночас перебувають на повному утриманні інших осіб (у т.ч. батьків) і/або держави станом на кінець звітного податкового року;

Важливо! Податкова декларація від імені платника податку, який є неповнолітньою особою або особою, визнаною судом недієздатною, має бути подана опікуном або піклувальником (одним з батьків) до контролюючого органу за місцем проживання неповнолітньої особи (особи, визнаної судом недієздатною).

- перебувають під арештом або є затриманими чи засудженими до позбавлення волі, перебувають у полоні чи ув'язненні на території інших держав станом на кінець граничного строку подання податкової декларації;
- перебувають у розшуку станом на кінець звітного податкового року;
- перебувають на строковій військовій службі станом на кінець звітного податкового року.

Граничні строки подання податкової декларації про майновий стан і доходи

Податковим кодексом України (далі – Кодекс) передбачено, що податкову декларацію про майновий стан і доходи (далі – податкова декларація) подають:

фізичні особи – підприємці (крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування) та **фізичні особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність** – до 01 травня року, наступного за звітним;

громадяни, у яких виникає обов'язок щодо подання податкової декларації – до 01 травня року, наступного за звітним;

До уваги! Якщо останній день строку подання податкової декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається операційний (банківський) день, що настає за вихідним або святковим днем (п. 49.20 ст. 49 Кодексу).

Важливо! За умови якщо у платника податку відсутні підтверджуючі документи щодо суми отриманого ним доходу з іноземних джерел і суми сплаченого ним податку в іноземній юрисдикції, оформлені згідно зі ст. 13 Кодексу, то відповідно до п. п. 170.11.2 п. 170.11 ст. 170 Кодексу такий платник зобов'язаний подати до контролюючого органу за своєю податковою адресою заяву про перенесення строку подання податкової декларації до 31 грудня року, наступного за звітним.

фізичні особи – підприємці (крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування), у разі припинення підприємницької діяльності – **протягом 20 календарних днів** місяця наступного за календарним місяцем, в якому проведено державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця за її рішенням.

Важливо! У разі проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця за її рішенням останнім базовим податковим (звітним) періодом є період з дня, наступного за днем закінчення попереднього базового податкового (звітного) періоду до останнього дня календарного місяця, в якому проведено державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності;.

резиденти, які виїжджають за кордон на постійне місце проживання, – **не пізніше 60 календарних днів**, що передують виїзду.

фізичні особи, у яких є право на податкову знижку, – до 31 грудня (включно) наступного за звітним податкового року.

Граничні строки сплати податкових зобов'язань, визначених у податковій декларації про майновий стан і доходи

Протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання податкової декларації про майновий стан і доходи (далі – **податкова декларація**) – для фізичних осіб – підприємців та фізичних осіб, стосовно яких проведено державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи (крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування);

До 1 серпня року, що настає за звітним – для громадян та осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність.

До уваги! Якщо граничний строк сплати податкового зобов'язання припадає на вихідний або святковий день, останнім днем сплати податкового зобов'язання вважається операційний (банківський) день, що настає за вихідним або святковим днем (п. 57.1 ст. 57 Кодексу).

Платник податку – фізична особа, який зобов'язаний подати податкову декларацію, визначає свої податкові зобов'язання, які сплачує за кодами бюджетної класифікації:

«11010500» – «податок на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування»;

«11011001» – «військовий збір, що сплачується за результатами декларування».

До уваги! Інформація про реквізити банківських рахунків для сплати податків відповідно до адміністративно-територіального устрою України оприлюднена на офіційному вебпорталі ДПС у рубриці «Рахунки для сплати платежів» (<https://tax.gov.ua/rahunki-dlya-splati-platejiv/>).

Визначення мінімального податкового зобов'язання для фізичних осіб

Законом України від 30 листопада 2021 року № 1914 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» для платників податків – фізичних осіб, у яких у власності та/або користуванні (оренді, суборенді, емфітевзисі, постійному користуванні) є земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь, вводиться поняття мінімального податкового зобов'язання (далі – МПЗ).

Відповідно до п. 64 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України (далі – Кодекс) першим роком, за який визначається мінімальне податкове зобов'язання, є 2022 рік.

Платником у частині МПЗ є резидент, який володіє та/або користується (орендує (суборендує), на умовах емфітевзису, постійно користується) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь (п.п. 162.1.1¹ п. 162.1 ст. 162 Кодексу).

Підпунктом 170.14.3 п. 170.14 ст. 170 Кодексу встановлено, що **визначення загального МПЗ фізичним особам, які не зареєстровані як фізичні особи – підприємці, здійснюється контролюючими органами за податковою адресою таких осіб до 1 липня року, наступного за звітним.**

Звертаємо увагу, що платниками податку до бюджету сплачується лише позитивне значення різниці між сумою загального МПЗ та сумою сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів, пов'язаних з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції та/або власністю та/або користуванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь.

До загальної суми сплачених протягом податкового (звітного) року податків, зборів, платежів для платника податку – фізичної особи включаються: податок на доходи фізичних осіб (далі – податок) та військовий збір з доходів від продажу власної сільськогосподарської продукції; земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь (п.п. 170.14.5 п. 170.14 ст. 170 Кодексу).

Отже, вперше фізичні особи, які не зареєстровані як фізичні особи – підприємці, отримають податкове повідомлення-рішення з детальним розрахунком суми річного податкового зобов'язання з податку за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь, до 01.07.2023.

Слід зазначити, що у разі передачі земельних ділянок в оренду (суборенду), емфітевзис або інше користування (при оформленні таких взаємовідносин відповідно до чинного законодавства) МПЗ визначається для орендарів, користувачів на інших умовах таких земельних ділянок у порядку, визначеному Кодексом.

Тобто, для фізичних осіб, які відповідно до норм Цивільного кодексу України, Земельного кодексу України та Закону України від 06 жовтня 1998 року № 161 «Про оренду землі» оформили взаємовідносини щодо передачі сільськогосподарських угідь в оренду (суборенду), емфітевзис або інше користування, МПЗ контролюючим органом не визначається. У такому випадку МПЗ за такі землі сплачує орендар.

Розрахункова сума МПЗ визначається за формулами, встановленими ст. 38¹ Кодексу, в залежності від наявної нормативно грошової оцінки відповідної земельної ділянки або нормативно грошової оцінки 1 гектара ріллі по Автономній Республіці Крим або по області з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого Кодексом для справляння плати за землю; коефіцієнту та кількості календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, користуванні на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) платника податків.

Звертаємо увагу, що відповідно до п. 67 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу тимчасово, для розрахунку МПЗ за 2022 та 2023 податкові (звітні) роки коефіцієнт застосовується із значенням 0,04.

Сума податку у частині позитивного значення різниці між сумою загального МПЗ та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів розподіляється контролюючим органом пропорційно до питомої ваги площі кожної із земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, та сплачується (перераховується) до місцевих бюджетів за місцезнаходженням таких земельних ділянок.

У разі згоди платника податку з визначенням контролюючим органом загальним мінімальним податковим зобов'язанням та/або розрахованою сумою річного податкового зобов'язання з податку такий платник зобов'язаний сплатити зазначену у відповідному податковому повідомленні-рішенні суму податку протягом 60 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення (п.п. 170.14.6 п. 170.1 ст. 170 Кодексу).

Відповідно до п.п 170.14.6 п. 170.1 ст. 170 Кодексу, у разі незгоди платника податку з визначенням контролюючим органом загальним МПЗ та/або розрахованою у відповідному податковому повідомленні-рішенні сумою річного податкового зобов'язання з податку такий платник податку має право у порядку, встановленому ст. 42 Кодексу, протягом 30 днів з дня вручення податкового повідомлення-рішення звернутися до контролюючого органу для проведення

звірки даних, використаних для розрахунку суми податку, з наданням підтвердних документів, зокрема щодо:

земельних ділянок, що знаходяться у платника податку у власності та/або постійному користуванні або в оренді (суборенді, емфітевзисі), їх нормативної грошової оцінки та площі;

суми доходу, отриманого від реалізації власної сільськогосподарської продукції;

суми сплачених податків, зборів, платежів.

Визначення мінімального податкового зобов'язання для фізичних осіб – підприємців

Пунктом 177.14 ст. 177 Податкового кодексу України (далі – Кодекс) фізичні особи – підприємці – власники, орендарі, користувачі на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, які здійснюють виробництво власної сільськогосподарської продукції, а також голови сімейних фермерських господарств, у тому числі щодо земельних ділянок, що належать членам такого сімейного фермерського господарства та використовуються таким сімейним фермерським господарством, зобов'язані подавати у складі річної податкової декларації додаток з розрахунком загального мінімального податкового зобов'язання (далі – МПЗ).

Відповідно до п. 64 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу першим роком, за який визначається мінімальне податкове зобов'язання, є 2022 рік.

У додатку МПЗ до податкової декларації про майновий стан і доходи, зокрема, зазначаються:

кадастрові номери земельних ділянок, які використовуються підприємцем для здійснення підприємницької діяльності та для яких визначається МПЗ, їх нормативна грошова оцінка та площа;

сума загального МПЗ, сума мінімального податкового зобов'язання щодо кожної земельної ділянки окремо;

загальна сума сплачених платником податку податків, зборів, платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, пов'язаних з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції та/або з власністю та/або користуванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь, та визначених відповідно до п. 177.15 ст. 177 Кодексу витрат на оренду земельних ділянок протягом податкового (звітного) року;

різниця між сумою загального МПЗ та загальною сумою сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок.

Згідно із п. 177.15 ст. 177 Кодексу до суми сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок відносяться:

1) податок на доходи фізичних осіб (далі – податок) та військовий збір з чистого оподаткованого доходу від реалізації власної сільськогосподарської продукції;

2) податок та військовий збір з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, які сплачені за придбання товарів у фізичних осіб), з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільськогосподарського призначення;

3) єдиний податок (у разі переходу у податковому (звітному) році із спрощеної системи оподаткування на загальну);

4) земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угідь, які використовуються у підприємницькій діяльності;

5) рентна плата за спеціальне використання води;

6) 20 відсотків витрат на сплату орендної плати за віднесені до сільськогосподарських угідь земельні ділянки, орендодавцями яких є юридичні особи та/або які перебувають у державній чи комунальній власності.

У сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок не враховуються помилково та/або надміру сплачені у податковому (звітному) році суми податків, зборів, платежів.

У разі використання земельної ділянки на праві емфітевзису податок та військовий збір, сплачені під час здійснення виплат за таким договором емфітевзису, щорічно враховується у частці, розрахованій пропорційно до річної суми нарахованої амортизації на нематеріальний актив у вигляді права користування земельною ділянкою за договором емфітевзису (п.п. 177.16 ст. 177 Кодексу).

Відповідно до п. 177.20 ст. 177 Кодексу сума податку у частині позитивного значення такої різниці не враховується у загальній сумі сплачених податків, зборів, платежів та витрат на оренду земельних ділянок у наступному податковому (звітному) році.

Актуальні питання - відповіді про податкову знижку за окремими видами витрат

Питання:

Чи може платник податку на доходи фізичних осіб за підсумками 2022 року скористатися правом на податкову знижку за витратами, здійсненими на придбання акцій (інших корпоративних прав), емітентом яких є юридична особа, яка набула статус резидента Дія Сіті?

Відповідь:

Підпунктом 166.3.10 п. 166.3 ст. 166 Податкового кодексу України (далі – Кодекс), встановлено, що платник податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) має право включити до податкової знижки у зменшення оподаткованого доходу платника податку за наслідками звітного податкового року, нарахованого у вигляді заробітної плати, зменшеного з урахуванням положень п. 164.6 ст. 164 Кодексу, або у вигляді дивідендів, крім сум дивідендів, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподаткованого доходу, витрати, зокрема, у вигляді суми витрат платника податку на придбання акцій (інших корпоративних прав), емітентом яких є юридична особа, яка набула статус резидента Дія Сіті згідно з частиною третьою ст. 5 Закону України від 15 липня 2021 року № 1667-IX «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (далі – Закон № 1667), за умови, що такі витрати були понесені платником податку до набуття емітентом статусу резидента Дія Сіті або впродовж періоду, коли такий резидент Дія Сіті відповідав вимозі, встановленій п. 3 частини третьої ст. 5 Закону № 1667.

Право платника податку на податкову знижку за витратами, понесеними на придбання акцій (інших корпоративних прав), емітентом яких є юридична особа, яка набула статус резидента Дія Сіті згідно з частиною третьою ст. 5 Закону № 1667, виникає за результатами 2022 року за умови дотримання вимог, встановлених п.п. 166.3.10 п. 166.3 ст. 166 Кодексу.

Питання:

Чи можливо за підсумками 2022 року скористатися правом на податкову знижку за витратами, здійсненими на оплату послуг з лікування на підставі п.п. 166.3.4 п. 166.3 ст. 166 Кодексу?

Відповідь:

Пунктом 1 розд. XIX Кодексу встановлено, що п.п. 166.3.4 п. 166.3 ст. 166 Кодексу набирає чинності з 1 січня року, наступного за роком, у якому набере чинності закон про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування.

Станом на 01 січня 2023 року закон про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування чинності не набрав, тому податкова знижка за витратами, понесеними платником податку на користь закладів охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування такого платника податку або члена сім'ї першого ступеня споріднення (п.п. 166.3.4 п. 166.3 ст. 166 Кодексу), за наслідками 2022 року платникам податку не надається.

Питання:

Чи включаються до складу податкової знижки платника ПДФО витрати на його лікування та придбання лікарських засобів та/або виробів медичного призначення, необхідних для лікування гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2?

Відповідь:

Пунктом 20 підрозд. I розд. XX «Перехідні положення» Кодексу встановлено, що за результатом 2022 року при реалізації права на податкову знижку відповідно до положень ст. 166 Кодексу до податкової знижки платника ПДФО у звітному податковому році в повному обсязі включаються витрати на лікування гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, придбання лікарських засобів та/або виробів медичного призначення, необхідних для лікування гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, відповідно до виписки з медичної карти амбулаторного (стаціонарного) хворого або витягу з Реєстру медичних записів, записів про направлення та рецептів в електронній системі охорони здоров'я, витрати на вакцинування для профілактики гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, а також витрати на сплату страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), сплачених страховику-резиденту за договорами страхування на випадок захворювання на гостру респіраторну хворобу COVID-19, спричинену коронавірусом SARS-CoV-2, такого платника податку та членів його сім'ї першого ступеня споріднення.

Питання:

Чи включаються до складу податкової знижки платника ПДФО суми коштів або вартість майна, перерахованих (переданих) платником податку у вигляді пожертвувань або благодійних внесків у період воєнного стану неприбутковим організаціям?

Відповідь:

Законом України від 15 березня 2022 року 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» внесені зміни до Кодексу, зокрема, підрозд. 1 розд. XX «Перехідні положення» Кодексу доповнено новим п. 21.

Так, п. 21 підрозд. 1 розд. XX «Перехідні положення» Кодексу встановлено, що за результатами 2022 року при реалізації права на податкову знижку відповідно до положень ст. 166 Кодексу до податкової знижки платника ПДФО у звітному податковому році включаються суми коштів або вартість майна, перерахованих (переданих) платником податку у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, які на дату перерахування (передачі) таких коштів та майна відповідали умовам, визначеним п. 133.4 ст. 133 Кодексу, у розмірі, що не перевищує 16 відс. суми його загального оподаткованого доходу такого звітного року.